Östra härad.

85. Alseda kyrkogård.

Pl. 61.

Litteratur: B 1020, L 1224. Ransakningarna 1690; J. Peringskiöld: Monumenta 8 bl. 21; Palmskiöldska handskriftssamlingen (UUB) 300 s. 98; S. L. Gahm-Persson: Archivum Smolandicum (hs i UUB) 9 s. 336; B. A. Ennes: F m 61 (hs i KB); N. H. Sjöborg: Samlingar för Nordens fornälskare 3 (1830) s. 129; J. J. Lagergren: Rättelser och tillägg (hs i Växjö Stifts- och landsbibl.) 2 s. 136; P. Wieselgren: Ny Smålands beskrifning 3 (1846) s. 200; G. Granstrand: Brev till A. Friberg den $^{12}/_{9}$ 1888 (NSmArk); P. Vistrand: Sockenbeskrivning 1895 (NSmArk); A. Friberg: Undersökningsprotokoll den $^{4}/_{8}$ 1906 (NSmArk); J. Svennung: Brev till A. Friberg den $^{10}/_{8}$ 1916 (NSmArk).

Äldre avbildningar: U. Christofferson: träsnitt i Peringskiölds Monumenta och B 1020; Vistrand: teckning den $^{15}/_{8}$ 1895 (NSmArk och ATA); Friberg: fotos (NSmArk); O. v. Friesen: foto 1913 (NSmArk).

Stenen står på Alseda kyrkogård ca 3 m V om »kyrkohärberget», 1 m innanför kyrkogårdsmuren. Inskriften är vänd mot NV.

Medan kyrkoherden i Alseda år 1667 vid första rannsakningen angående socknens antikviteter förfor mycket summariskt och ej alls omnämner denna sten, har den uppmärksammats och blivit omnämnd vid den förnyade rannsakning, som ägde rum under åren 1689–1690: »Een Liggiande Runsteen under klåckestapelen, men Bookstäfwerna till större dhelen förtrampade». Såsom framgår av Christoffersons träsnitt har klockstapeln skymt bort en del av inskriften, men stenen förefaller oskadd utmed högra kanten, där nu ett stycke med en del av inskriften är avslaget. Ennes har år 1827 antecknat efter uppgifter, som han fått från sina meddelare M. Hesslén och J. E. Lagergren, att stenen blivit inbyggd i det nya tornet, vilket dock ej har varit fallet. Den återfanns nämligen vid en gravöppning på den plats, där den gamla klockstapeln en gång stått. Detta skall efter vad Vistrand uppger 1895 ha skett 1893 (enl. en annan anteckning 1894). Det var, när stenen med användande av spett flyttades från fyndplatsen, som skadan utmed kanten uppstod, enligt vad ortsbefolkningen berättade. Den ställdes först vid det s.k. kyrkohärbergets västra långsida till vänster om dörren men flyttades någon tid därefter till det sydvästra hörnet. Senare har Alseda hembygdsförening låtit resa den på dess nuvarande plats.

Stenen är 159 cm hög, 95 cm bred vid basen, största bredden är 101 cm. Runorna äro intill 13 cm höga. Det hårda stenmaterialet har bjudit motstånd vid bearbetningen och vållat en del avbrott i ristningslinjerna.

Inskrift (med det inom [ ] supplerat efter B 1020):

·ku - m - ʀ auk þiʀ·bruþr·ristu : s . . . [nsi·ef]tiʀ·[mɑ]ʀtin : sin : fɑþur : sun hurstins
1 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55

ku - m - ʀ *ok þeir bróðr reistu s(tein þe)nna eptir ... sinn fǫður, sun Þorsteins(?).*

ku - m - ʀ och hans bröder reste denna sten efter ... sin fader, Torstens(?) son.

Till läsningen: Mellanpartiet av runan 1 **k** hör till de delar av inskriften, som ej med säkerhet kunna spåras på grund av stenens hårda yta. Runan 2 är **u**. En liten inbuktning på bst kan skönjas, vilken gör, att man skulle kunna uppfatta runan som **r**, men en jämförelse med de **r**, som finnas i inskriften, 14, 17, 18, 45

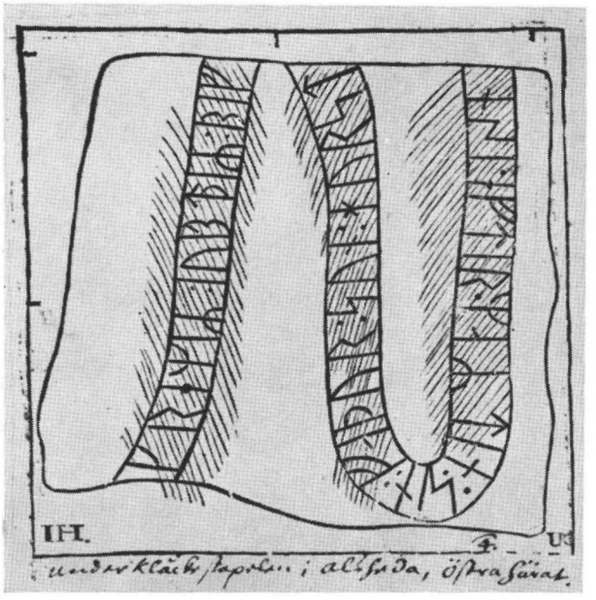

Fig. 51. Sm 85. Alseda kyrkogård. Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 1020).

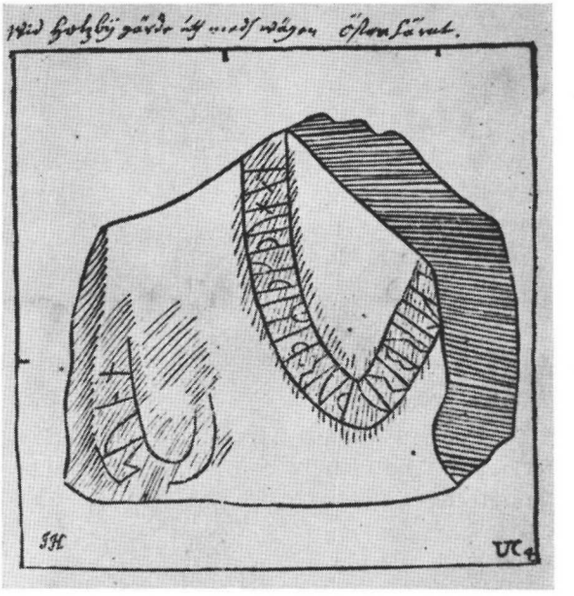

Fig. 52. Sm 86. Holsby. Alseda sn. Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 1026).

och 51, visar en tydlig skillnad mellan dessa och runan 2. Å andra sidan kan man jämföra runan 2 med 8 **u**, som är av samma typ. *Bautil* har **r**, Friberg »ᚱ eller ᚿ, troligen det senare.» Runan 3 är en rak huvudstav, som endast delvis kan skönjas. Inga spår av bistavar finnas. Ej heller vid runan 5 kan någon bst spåras. 6 är ʀ; jag ser utan tvekan delar av hst samt bistavarnas övre delar. Inga säkra spår av skiljetecken efter runan 6 kunna iakttagas, ej heller någon bst till 7 **a**. Till höger om 9 **k** synes en fåra liknande den nedre hälften av en **b**-bst, utan tvekan huggen. Ett påbörjat **b** har ändrats till **k**. Av 13 **b** är nedre delen av bst bortvittrad. Ingen stingning kan upptäckas i 15 **u**. Runorna 16 och 17 äro båda sådana felristningar med senare korrigering, som vi förut ha sett exempel på i 9 **k**. Runan 16 är ett **u**, som ändrats till **þ**, 17 är ett **þ**, som ändrats till **r**. Den sista nu bevarade runan i övre högra hörnet är 23 **s**, vars övre del hör till det avslagna. En del av runorna, som fattas, kan kompletteras efter *Bautil*. Ytan, som uppbär runorna närmast efter det avslagna, är nött. Av 29 **t** synes huvudstavens nedre del och nedersta änden av högra bst. *Bautil* har 31 **r**. Spåren tala mer för ʀ; vänstra bst kan emellertid ej spåras och hst är mycket svag. Friberg antecknade om denna runa: »trol. ᚱ, ehuru vid stavens fot några (väl naturliga?) fördjupningar, som kunde fresta till läsningen ᛦ», v. Friesen har sett hst och högra bst till ett ʀ. Det följande ordet är i *Bautil* **mʀtin**, där **a** har bst endast till vänster. Vad som ursprungligen stått här kan ej med någon säkerhet fastställas. Runorna 32 och 33 framträda numera endast som vertikala, smala streck. Till höger om 33 synes en kort, vertikal fåra, som sannolikt ej är huggen. Av runan 34 är bevarat ett streck vid nedre ramlinjen, som troligen är den högra bst till ett ʀ, och strax ovanför denna synas svaga spår av en hst. Friberg: »troligen ᛦ fast nu obetydligt återstår.» Efter ett ganska långt uppehåll synes en lodrät stav, som från nedre ramlinjen sträcker sig ungefär halvvägs upp mot den övre. Friberg har dessutom ritat den nedre hälften till två **t**-bistavar och v. Friesen en sådan till höger. Dessa spår äro mycket svaga, men stenen är hård här, och runan kan ha varit **t**. Minst lika tydlig som de nämnda spåren av **t**-bst är dock en stav i vinkel mot den lodräta, som tillsammans med denna skulle kunna vara resterna av ett **s**. Runan 49 **h** är säker, förmodligen en felristning för **þ**; ristaren har menat **þurstins** i stället för det obegripliga **hurstins**, som nu står där. Namnet *Þorsteinn* är vanligt över hela Norden.

86. Holsby. Alseda sn.

Litteratur: B 1026, L 1225. Ransakningarna 1667 och 1690; J. Peringskiöld: Monumenta 8 bl. 18; Palmskiöldska handskriftssamlingen (UUB) 300 bl. 99; S. L. Gahm-Persson: Archivum Smolandicum (hs i UUB) 9 s. 337; B. A. Ennes: F m 61 (hs i KB); N. H. Sjöborg: Samlingar för Nordens fornälskare 3 (1830) s. 129; J. J. Lagergren: Rättelser och tillägg (hs i Växjö Stifts- och landsbibl.) 2 s. 136; P. Wieselgren: Ny Smålands beskrifning 3 (1846) s. 197; C. F. Nordensköld: Jönköpings läns minnesmärken (ATA) 13 Östra härad, upptecknade år 1883, s. 5.

Äldre avbildning: U. Christofferson: träsnitt i Peringskiölds Monumenta och B 1026.

Runstenen är nu försvunnen.

I *Ransakningarna* 1667 omnämnes helt kortfattat en runsten i Holsby; år 1690 har prosten Petrus Höök antecknat: »Widh Byen Holltzby Een upreest Runsteen, Men Bookstäfwerna mycket förderfwade», och angående fornminnen i stenens omgivning meddelas: »Wäster från Steenen een uphäfwen Jordhögh medh Steenmur neder omkringh: Uthan Twifwel dher Någon förnehm begrafwen. Söder uth från steenen strax dher hoos een heel hoop upkastade runde Jordhögar, uthi hwilka finnas både små och ganska store mycket slätta steenar.» I början av 1800-talet var den försvunnen. Hos Ennes, som fått alla sina uppgifter från M. Hesslén, står det visserligen på ett ställe i *F m 61* i ett brev av år 1829: »N:o 1026 På Holtsby gata, deraf finnas nu blott 2^{ne} mindre stycken. På det ena ses endast **þur** och på det andra **iuhan**», men på ett annat ställe i samma handskriftsband meddelas: »Sönderslagen, är bortförd» och utförligare: »och är den runsten der funnits nu mera icke att finna, sedan den för längre tid sedan blifvit bortförd, troligen till murning M. H.» Hesslén har alltså sett den någon gång, innan den togs till byggnadsmaterial, och av hans beskrivning framgår att den, sedan Christofferson ritade av den 1691, blivit ituslagen varjämte ännu mera av inskriften gått förlorat. Senare forskares försök att återfinna den ha varit resultatlösa.

Fragmentet har varit ca 110 cm högt och 105 cm brett, beräknat efter träsnittet i *Bautil.*

Inskrift (enligt B 1026):

su - n . . . iftir bruþur : þiʀ - þkþu han . . .
1 5 10 15 20 25

Sueinn . . . eptir bróður (el. *Bróður*). *Þeir lagðu* (?) *hann . . .*

Sven . . . efter (sin) broder (el. Broder). De lade (?) honom . . .

87. Repperda. Alseda sn.

Litteratur: B 1018, L 1229. J. Peringskiöld: Monumenta 8 bl. 18; Ransakningarna 1690; Palmskiöldska handskriftssamlingen (UUB) 300; S. L. Gahm-Persson: Archivum Smolandicum (hs i UUB) 9 s. 337; B. A. Ennes: F m 61 (hs i KB); J. J. Lagergren: Rättelser och tillägg (hs i Växjö Stifts- och landsbibl.) 2 s. 135; P. Wieselgren: Ny Smålands beskrifning 3 (1846) s. 197; C. F. Nordensköld: Jönköpings läns minnesmärken (ATA) 13 Östra hd, upptecknade år 1882, s. 9, tr. i NSmMedd 3 (1914) s. 60.

Äldre avbildning: U. Christofferson: träsnitt i Peringskiölds Monumenta och B 1018.

Runstenen är nu försvunnen.

Vi känna den endast genom träsnittet i *Bautil.* Det är troligen samma sten, som prosten Petrus Höök avser, när han i sin relation till *Ransakningarna* 1689–1690 skriver: »Noch een lijten liggande Runsteen Inne i Byyn, men lärer icke kunna klart läsas, uthan att då Twänne qwinfolck der på skulle haa Twättat Linkläder, skulle dhe blifwet spetälska; sampt och dhe, som dher på kastat sitt wattn, medh häfta betagne.» Ennes har från sina meddelare fått upplysningar om stenen, vilka gå ut på att den är förstörd eller bortförd: »Nr 1018 ett frag. trol. bortfört», »Sönderslagen», »ligger sönderslagen», »Ligger afslagen». Nordensköld skriver 1883: »Den af Liljegren uppgifna Haraltrs runsten, hvilken skulle finnas här i närheten, kunde ingenstädes upptäckas: möjligtvis nedlagd uti stenmuren, som begränsar landsvägen. För öfrigt hade ingen af nuvarande